

Dette er den sjette artikkelen i en artikkelserie om pensjon. Artiklene er skrevet av Sissel Rødevand og Fredrik Haugen i Actecan. Tannlegeforeningen har en avtale med Actecan, som medlemmene i NTF kan benytte, om individuell pensjonsveiledning. Mer informasjon om samarbeidet finnes på www.tannlegeforeningen.no/medlem/fordeler/Actecan--pensjonsrdgivning.aspx

Betyr det noe for tjenestepensjonen din når du slutter å jobbe?

Hvis du er en offentlig ansatt tannlege vil du få alderspensjon fra en offentlig tjenestepensjonsordning i tillegg til pensjon fra folketrygden. Hvor mye du får i tjenestepensjon avhenger av flere forhold som lønnsnivå, hvor lenge du har vært ansatt og om du har jobbet heltid eller deltid. Men visste du at det også betyr noe når du velger å slutte å jobbe og tar ut pensjon? Denne artikkelen beskriver hvordan uttakstidspunktet påvirker hvor mye du får i pensjon.

Generelle regler

Offentlig ansatte tannleger har særaldersgrense på 65 år. Har de tilstrekkelig lang opptjenings tid, kan de da ta ut pensjon fra den offentlige tjenestepensjonsordningen fra fylte 62 år. Kravet for å kunne ta ut pensjon før aldersgrensen er at summen av opptjenings tid og alder må være minst 85 år på uttakstidspunktet. De som har full opptjening, 30 år, kan da få 66 prosent av sluttlønn i pensjon fra tjenestepensjonsordningen frem til de fyller 67 år.

Når tannlegen fyller 67 år, eventuelt senere dersom de står i jobb utover denne alderen, krever tjenestepensjonsordningen at tannlegen også tar ut alderspensjon fra folketrygden. Det er nå tjenestepensjonsordningen som bestemmer nivået på den samlede alderspensjonen fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen. Har du full opptjening i tjenestepensjonsordningen, er du i utgangspunktet sikret en samlet pensjon på minst 66 prosent av lønn på uttakstidspunktet. Siden tjenestepensjonsordningen garanterer et bestemt *samlet* ytelsesnivå omtales offentlig tjenestepensjon som en «bruttoordning».

Hvor mye som kommer til utbetaling fra tjenestepensjonsordningen avhenger av hvor mye du får i alderspensjonen fra folketrygden. Dette kalles «samordning» av pensjonene. Samordningen innebærer at to tannleger som har vært ansatt like lenge og som slutter samtidig med samme lønn, får ulik tjenestepensjon dersom den ene får mer fra folketrygden enn den andre.

Etter pensjonsreformen skal både alderspensjon fra folketrygden og offentlig tjenestepensjon levealdersjusteres. Levealdersjustering vil si at pensjonsnivået justeres i takt med utviklingen i befolkningens levealder. Dersom levealderen øker, vil da pensjonsnivået ved en gitt uttaksalder bli lavere enn tidligere. Levealdersjusteringen av tjenestepensjonen skjer ved 67 år, eventuelt senere dersom pensjonen tas ut etter 67 år. Det vil si at tjenestepensjon som utbetales før fylte 67 år ikke skal levealdersjusteres. Alle som er født før 1959 er dessuten omfattet av en garantiordning som sikrer de som har fullt opptjent tjenestepensjon minst 66 prosent i samlet pensjon fra 67 år, uavhengig av hvor kraftig levealdersjusteringen blir.

Du velger selv når du vil ta ut folketrygd, men...

Med pensjonsreformen ble det tillatt å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, og denne pensjonen kan tas ut uavhengig av om du har arbeidsinntekt eller ikke. Offentlig tjenestepensjon kan ikke tas ut før man har sluttet å jobbe i offentlig sektor. Tidlig uttak av alderspensjon fra folketrygden gir en lavere årlig pensjon enn senere uttak siden pensjonen da skal utbetales over en lengre periode. Også offentlig ansat-

te tannleger kan ta ut folketrygd før 67 år dersom de ønsker det.

For eksempel kan en tannlege ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, og siden slutte å jobbe og ta ut tjenestepensjon ved særaldersgrensen på 65 år. I dette tilfellet vil vedkommende fra 62 til 65 år få alderspensjon fra folketrygden i tillegg til ordinær lønn, og fra 65 år få alderspensjon fra folketrygden pluss tjenestepensjon, 66 prosent av sluttlønn. Frem til 67 år vil tannlegen dermed få en svært høy årlig inntekt.

Å ta ut alderspensjon fra folketrygden før fylte 67 år kommer imidlertid ikke gratis. Som omtalt over skal offentlig tjenestepensjon samordnes med alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen ved 67 år eller senere. I beregningen av hvor mye pensjon tannlegen får fra folketrygden, altså hvor mye folketrygd som skal trekkes fra brutto tjenestepensjon på 66 prosent av sluttlønn, legges det til grunn at folketrygden er tatt ut samtidig som tjenestepensjonen. Dette betyr at dersom folketrygden er tatt ut før 67 år, blir fradraget for folketrygd større enn den folketrygdytelsen vedkommende faktisk mottar. Dermed blir samlet pensjon *lavere* enn 66 prosent av sluttlønn.

Et eksempel kan illustrere hvordan disse reglene virker. Anta at en tannlege som er født i 1955, som har en lønn på 800 000 kroner skal velge mellom å ta ut folketrygd fra 62 år eller fra 67 år. Siden denne tannlegen er født før 1959 er vedkommende omfattet av garantiordningen i den offentlige tjenestepensjonsordningen som sikrer ham en samlet pensjon på minst 66 prosent av tidligere lønn også etter at pensjonene er levealdersjustert.

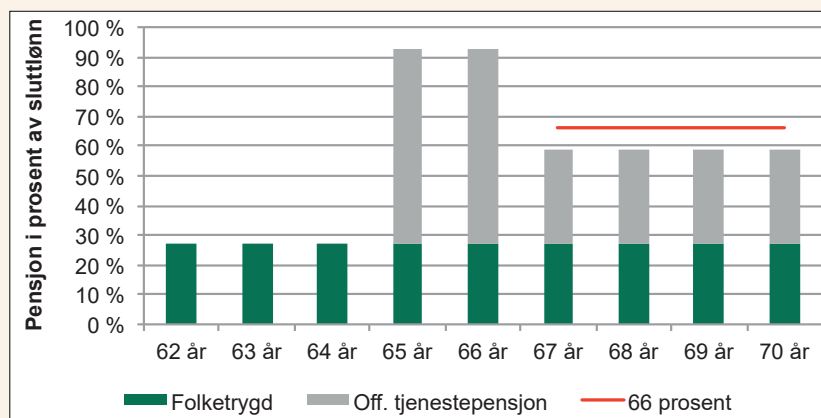
Før folketrygden er levealdersjustert og justert for når pensjonen tas ut, gir disse forutsetningene tannlegen en årlig alderspensjon fra folketrygden på om lag 290 000 kroner. Tabell 1 viser hva denne folketrygden blir ved uttak i ulike aldre.

Tabell 1 Alderspensjon fra folketrygden ved uttak i ulike aldre

Uttaks- alder	Årlig pensjon fra folketryg- den	Pensjon i prosent av sluttlønn
62 år	214 000	27 %
63 år	224 000	28 %
64 år	234 000	29 %
65 år	246 000	31 %
66 år	258 000	32 %
67 år	272 000	34 %
68 år	287 000	36 %
69 år	303 000	38 %
70 år	322 000	40 %
Forutsetninger: Lønn 800 000 kroner, 40 års opptjening, fødselsår 1955		

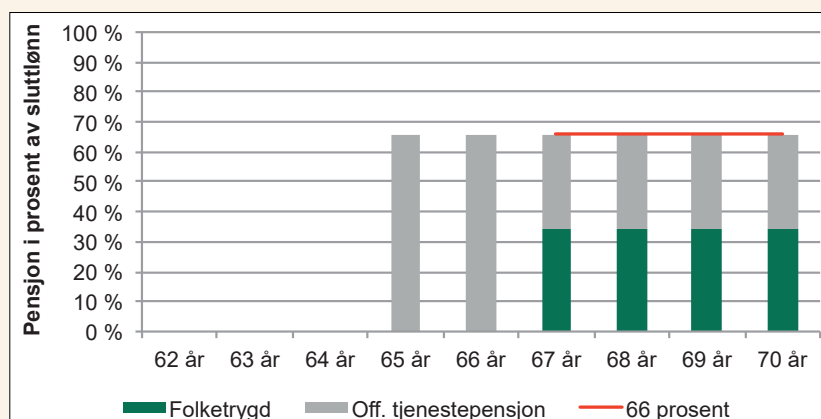
Tannlegen kan ta ut tjenstepensjon fra aldersgrensen på 65 år, eventuelt tre år tidligere dersom han har tilstrekkelig opptjening, og får da tjenstepensjon på 66 prosent av sluttlønn. Ved 67 år skal tjenstepensjonen samordnes med alderspensjonen fra folketrygden. Det legges da som nevnt til grunn at folketrygden også er tatt ut fra 67 år. Litt forenklet vil tjenstepensjonen som kommer til utbetaling fra 67 år da bli lik $66\% - 34\% = 32\%$ av tidligere lønn.

Figur 1 viser hvilke pensjoner vedkommende får dersom folketrygden tas ut fra 62 år og tjenstepensjonen tas ut fra 65 år. Alderspensjonen fra folketrygden blir i dette eksempelet 27 prosent av lønn. Fra 65 år utbetales det i tillegg en tjenstepensjon på 66 prosent av lønn, slik at samlet pensjon blir 93 prosent av tidligere lønn. Ved 67 år er det garanterte samlede (brutto) pensjonsnivået i utgangspunktet 66 prosent. Men, siden folketrygden er lavere enn den ville vært dersom den hadde blitt tatt ut fra 67 år, blir samlet livsvarig pensjon som vist i figuren kun 59 prosent av tidligere lønn. Fra tjenstepensjonsordningen utbetales nå en

Figur 1 Uttak av folketrygd fra 62 år.

Forutsetninger: Lønn 800 000 kroner, 30 års opptjening i offentlig tjenstepensjon, fødselsår 1955, uttak av folketrygd ved 62 år, uttak av offentlig tjenstepensjon ved 65 år

Figur 2 Uttak av folketrygd fra 67 år.

Forutsetninger: Lønn 800 000 kroner, 30 års opptjening i offentlig tjenstepensjon, fødselsår 1955, uttak av folketrygd ved 67 år, uttak av offentlig tjenstepensjon ved 65 år

pensjon på 32 prosent av tidligere inntekt.

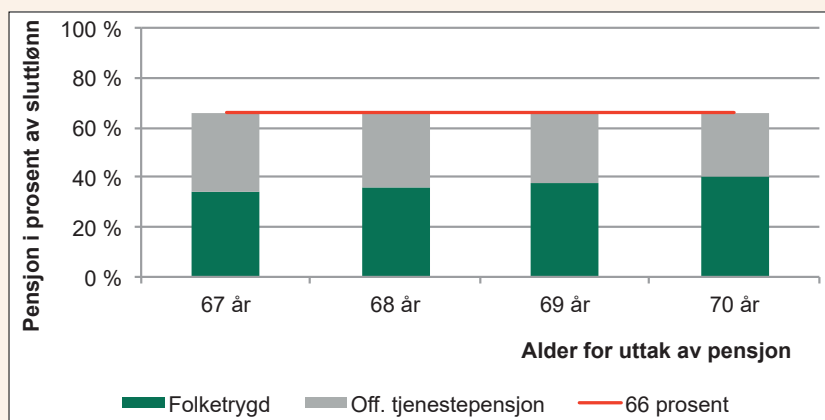
Figur 2 viser hva pensjonene blir dersom den samme personen i stedet velger å vente til 67 år med å ta ut folketrygd. Det utbetales fremdeles tjenstepensjon, 66 prosent, fra 65 år. Ved 67 år er imidlertid folketrygden 6 prosentpoeng større siden uttaket først starter ved 67 år. Fradraget for folketrygd i tjenstepensjonen blir nå like stort som den faktiske folketrygden pensjonisten mottar, slik at samlet pensjon er 66 prosent av tidligere lønn også fra 67 år. Fra 67 år mottar tannlegen følgelig tjenstepensjon på 32 prosent av tidligere lønn og folketrygd på 34 prosent av tidligere lønn.

Hva skjer hvis du jobber ut over 67 år?

Eksempelet over viste at alderspensjonen fra tjenstepensjonen fra 67 år blir

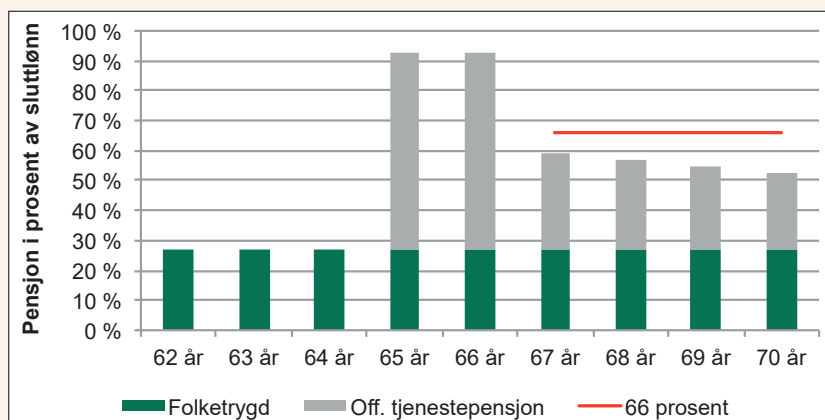
den samme uansett når tannlegen tar ut folketrygden før 67 år. Nivået på pensjonen fra folketrygden vil imidlertid variere avhengig av når denne tas ut, slik at det samlede pensjonsnivået vil avhenge av fra hvilken alder folketrygden tas ut.

Hvis tannlegen derimot jobber ut over fylte 67 år vil ikke nivået på tjenstepensjonen lenger ligge fast. Da kan han risikere å få *mindre* pensjon fra tjenstepensjonsordningen. Dette skyldes at tjenstepensjonsordningen garanterer en samlet pensjon på minst 66 prosent, uavhengig av når tjenstepensjon tas ut. Venter tannlegen ut over 67 år med å ta ut pensjon, vil årlig alderspensjon fra folketrygden bli stadig høyere siden denne da skal utbetales over stadig færre år. Resultatet er at stadig større andel av det garanterte pensjonsnivået dekkes av pensjon fra folketrygden.

Figur 3 Pensjon første uttaksår ved uttak av folketrygd og tjenestepensjon samtidig i ulike aldre.

Forutsetninger: Lønn 800 000 kroner, 30 års opptjening i offentlig tjenestepensjon, fødselsår 1955, uttak av folketrygd ved 67 – 70 år, uttak av offentlig tjenestepensjon ved 67 – 70 år, tjenestepensjon og folketrygd tas ut samtidig.

Figur 4 Pensjon første år ved uttak av folketrygd fra 62 år, uttak av tjenestepensjon 62 – 70 år.

Forutsetninger: Lønn 800 000 kroner, 30 års opptjening i offentlig tjenestepensjon, fødselsår 1955, uttak av folketrygd ved 62 år, uttak av offentlig tjenestepensjon ved 65 – 70 år.

Figur 3 viser hvordan sammensetningen av samlet pensjon første uttaksår endres når tjenestepensjon og folketrygd tas ut samtidig i ulike aldre fra 67 til 70 år. Figuren viser altså pensjonsnivåer første uttaksår ved uttak i ulike aldre. Det fremgår at ytelsen fra folketrygden øker fra 34 til 40 prosent av tidligere lønn når uttaksalderen øker fra 67 til 70 år. Samtidig reduseres tje-

nestepensjonen fra 32 til 26 prosent av tidligere lønn. Samlet pensjon er imidlertid 66 prosent ved alle uttaksalderne. Med andre ord fører økt folketrygd ved utsatt pensjonsuttak til en tilsvarende reduksjon i tjenestepensjon.

Har uttaket av folketrygd startet *før* 67 år er bildet et annet. Det samme gjelder ved uttak av folketrygd etter 67 år dersom tjenestepensjonen tas ut senere.

Anta for eksempel at folketrygden tas ut fra 62 år som i figur 1 over, men at alderen for uttak av tjenestepensjon varierer fra 65 til 70 år. Som omtalt skal fradraget for folketrygd ved beregning av tjenestepensjon alltid tilsvare det folketrygden ville vært om den hadde blitt tatt ut ved 67 år eller samtidig med tjenestepensjonen dersom denne tas ut etter 67 år. I eksempelet der folketrygden tas ut fra 62 år vil den faktiske, utbetalte, folketrygden være den samme uavhengig av når tjenestepensjonen tas ut. *Fradraget* for folketrygd ved beregning av tjenestepensjon vil variere avhengig av når tjenestepensjonen tas ut.

Uttak av tjenestepensjon til og med fylte 67 år gir likt fradrag for folketrygd, men uttak etter 67 år vil gi stadig høyere fradrag. Figur 4 viser hva samlet pensjon vil bli første år gitt at folketrygd tas ut fra 62 år, mens tjenestepensjonen tas ut fra 65 år, 66 år, osv. inntil 70 år. Figuren viser at samlet pensjon blir lavere og lavere dersom tjenestepensjonen tas ut etter 67 år!

I alle eksempler som er vist til nå er det antatt full opptjening i tjenestepensjonsordningen (30 år) og at lønnen ligger fast på 800 000 kroner. Tannleger som ikke har full opptjening ved 67 år, og/eller får (vesentlig) bedre regulering av lønn enn den årlige G-reguleringen dersom de fortsetter kan likevel få høyere tjenestepensjon ved å jobbe ut over 67 år.

Hva skjer om du jobber videre i deltidsstilling?

I enkelte tilfeller får offentlig ansatte tannleger som har passert aldersgrensen tilbud om å fortsette i en deltidsstilling. Siden det ikke er tillatt å kombinere offentlig tjenestepensjon med arbeidsinntekt fra offentlig sektor, kan ikke tannleger som takker ja til dette ta ut tjenestepensjon uten at denne avkortes. Tjenestepensjonen vil bli avkortet forholdsmessig, for eksempel slik at

fortsatt arbeid i en 60 prosent stilling innebærer at kun 40 prosent av tjenestepensjonen kommer til utbetaling.

Men hvordan beregnes egentlig offentlig tjenstepensjon i slike tilfeller? Hovedregelen er at tjenstepensjonen skal beregnes *når den tas ut*. Fortsetter tannlegen for eksempel i 60 prosent stilling fra 65 til 70 år, vil vedkommende få 40 prosent offentlig tjenstepensjon frem til 70 år. Ved 70 år tas de resterende 60 prosent av tjenstepensjonen ut, og fradraget for folketrygd beregnes da som om folketrygden også tas ut fra 70 år. Dermed blir denne delen av tjenstepensjonen lavere enn den ville blitt om tannlegen ikke hadde fortsatt i deltidsstillingen.

Disse effektene oppfattes trolig som spesielt urimelige for tannleger som gjeninntre i offentlig stilling etter først å ha tatt ut pensjon. Anta for eksempel at tannlegen i eksemplene over med en sluttlønn på 800 000 kroner først tar ut tjenstepensjon fra 65 år, og folketrygd fra 67 år. Vedkommende mottar da fra 67 år en årlig pensjon fra folketrygden på 270 000 kroner og fra tjenstepensjonsordningen på 255 000 kroner.

Like etter at tannlegen fyller 67 år får han tilbud om å ta en 50 prosent stilling med samme lønn som før hos sin tidligere offentlige arbeidsgiver. Dermed takker ja til dette tilbudet, og står i deltidsstillingen til han fyller 70 år, vil han få utbetalt 50 prosent av den

opprinnelige tjenstepensjonen, 127 500 kroner, årlig til fylte 70 år. Ved 70 år skal den resterende pensjonen beregnes på nytt med utgangspunkt i at pensjonsuttaket nå skjer ved 70 år. Siden fradraget for folketrygd som beskrevet over blir høyere ved uttak fra 70 år enn fra den opprinnelige uttaksalderen på 67 år, blir denne delen av tjenstepensjonen nå lavere enn den var før tannlegen takket ja til deltidsstillingen. Ny årlig tjenstepensjon blir nå 230 000 kroner. Tjenstepensjonen blir altså 25 000 kroner hvert år livet ut fra 70 år dersom tannlegen takker ja til deltidsstillingen.